

Г Л А С

CDXXIX

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

КЊИГА 31

ACADEMIE SERBE DES SCIENCES ET DES ARTS

GLAS

CDXXIX

CLASSE DE LANGUE ET DE LITTERATURE

№ 31

Reçu à la IXème séance de la Classe de langue et de littérature
le 27 novembre 2018

Rédacteur
ZLATA BOJOVIĆ
Membre régulier de l'Académie

BELGRADE
2019

ISSN 0351-7365

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ

Г Л А С

CDXXIX

ОДЕЉЕЊЕ ЈЕЗИКА И КЊИЖЕВНОСТИ

КЊИГА 31

Примљено на IX скупу Одељења језика и књижевности
од 27. новембра 2018.

У р е д н и к
академик
ЗЛАТА БОЈОВИЋ

БЕОГРАД
2019

Издаје
Српска академија наука и уметности
Београд, Кнеза Михаила 35

Коректор
Рајка Павловић

Технички уредник
Никола Сивановић

Тираж
300

Штампа
Colorgrafx, Beograd

САДРЖАЈ

Драгослав Михаиловић, <i>Ко је убио Вељу Мрдаковића</i> (Миладин и Тања Вилоић, 6. мај 1990)	7
Матија Бећковић, <i>Људина</i>	15
Владета Јеротић <i>Сиђурносѝ или ризик?</i>	19
Милосав Тешић, <i>Два дојева за њојему Калопера Пера</i>	23
<i>Евлин</i>	23
<i>Кад уклони засѝор најѝамнија сенка</i>	24
Душан Ковачевић, <i>У доброј драми ниѝија није случајно</i> (одломци из разговора Душана Ковачевића са Тамаром Крстић и Михајлом Пантићем)	27
Александар Лома, <i>Ковиље, кобиле, Арханђео Михаило и Свѝи Никола</i> ...	37
<i>Aleksandar Loma, Feather grass, mares, Archangel Michael</i> <i>and Saint Nicholas</i>	68
Горан Петровић, <i>Ћуѝање са Косанчићевоѝ венца</i>	69
Милован Данојлић, <i>Писање као лек</i>	75
Злата Бојовић, <i>Самосвојносѝ дубровачке ране ренесансне лирике</i> <i>у најсѝаријем ѝериоду њеноѝа ѝрајања</i>	81
<i>Zlata Bojović, Independence of early Ragusan renaissance lyric</i> <i>in the oldest period of its duration</i>	93

Љубинко Раденковић, <i>О симболици обредног њонацања у народној култури Срба</i>	95
Ljubinko Radenković, <i>About the symbolics of ritual behavior in the folk culture of Serbs</i>	132

Зорица Несторовић, <i>Однос њриѡведања и смрти</i> у Причи о везировом слону <i>Иве Андрића: ѓенега</i>	133
Zorica Nestorović, <i>Relation between storytelling and death in Priča o vezirovom slonu by Ivo Andrić: genesis</i>	154

КОМЕМОРАТИВНИ СКУП – АНТОНИЈЕ ЕМИЛ ТАХИАОС (1931–2018)

Јасмина Грковић-Мејѡор, <i>Анѡније Емил Тахиаос (1931–2018)</i>	157
Αγγελική Δεληκάρη, Αντόνιος-Αμίλιος Ταχιάος (20 Μαΐου 1931-†10 Απριλίου 2018)	163
Αγγελικι Δελικαρι, Αντονιος Εμιλιος Ταхиаос (20. мај 1931 – 10. април 2018)	166
Ηλία Γ. Ευαγγέλου, Αντόνιος-Αμίλιος Ταχιάος Αντωνιος Αμιλιος Ν. Ταχιαос: το επιστημονικο του εργο και η σημβολη του στη ελληνικη σλαβολογικη ερευνα	169
Илиас Г. Евангелу, <i>Анѡниос Емилиос Тахиаос: њеѓово научно дело и доѡринос ѓрчкој слависѡици</i>	175

IN MEMORIAM

Предраг Пипер, <i>У сѡмен на академика Владеѡу Јероѡића (2. авѓусѡи 1924 – 4. сеѡѡембар 2018)</i>	183
---	-----

МИЛОСАВ ТЕШИЋ

ДВА ДОПЕВА ЗА ПОЕМУ *КАЛОПЕРА ПЕРА*¹

ЕВЛИН

*Ти зазиви јасни са Повлена виле,
мелодијски оштри и сечивом цели,
кроз јасенов сумрак из мита измиле,
ије оивори сан се што вечан се бели.
Ти зазиви жар су од искон-тамнине:
час ѓромове кроје, час чешљају вуну;
иогаћају они – чудеса кад чине –
иочелу у чело, дрвнине у сируну –
ије уграбе виле – тајансвена снаго! –
да задоје нејач и закриле благо.*

Кроз дечицу бледу, изгладнелу, свелу,
растрчи се Евлин док тишти тегоба:
ту кришчицу хлеба, ту пиринча зделу,
ту куваног жита – ту гњеченог боба...
Сувишка ту нема – ту ништа не шљашти,
сиротињска мајко у Бајиној Башти!

Дај чинију граха, кромпирове чорбе
док пуши се топла – ма била и танка;

¹ У поему *Калопера Пера* (Београд, *Чиџоја шпампа*, 2018) унете су још три песме, од којих се овде објављују ове две.

дај сувога воћа из шарене торбе,
и водњике с вењом, и млека из чанка...
Глад колачи очи на Црном јахачу,
немаштино сиња о шупљем бакрачу!

Док шири се милост из безмерја Оца
по значењу неба с ког Васкрс већ зрачи,
а кишица вуче да крену орачи:
лик развије Евлин из душиног окца,
те с осмехом љупким из црквене порте –
а очима виле кад прогледа Дрина –
пројављује дух се племените сорте:
златокоса Евлин, та Змај-Евелина!...

Пуцкета фуруна – брст церов запрашти,
сиротињска мајко у Бајиној Башти!

КАД УКЛОНИ ЗАСТОР НАЈТАМНИЈА СЕНКА

*Животију кад миља из вида ишчиле
и с маје видика ништина зајати,
са Смиљевог поља шек виле зацвиле
и осуше врела до последњих каји.
То цвиљење шок је у Свети ишчезнућа,
ије сећање свако у имуцу зарасије:
без поднева шојлих и блажих сванућа,
без сунчеве илеме – без иједине ласије.*

А Јаглика, Роса, Перуника, Стана,
Ненадија, Вишња и Филипа, Цвета,
па Калина, Дикла, милоока Сана,
те Сара и Мата – кад време прецвета
и травом обрасте – те лепојке танке
у нетвари живну и отворе капке.
А Павлија, Петра, Гвозденија, Роја,
Пелагија, Текла и Крунија, Ленка:
трепетљике то су у кретању боја
кад уклони застор најтамнија сенка

и започну прсти тајанствених сила
да танано раде по смислу од смиља.

А Морава, Вукна, Кораксија, Круна:
почивају оне под дланом небеса,
куд дрвени језик рашчлањује жуна
на нечитко писмо и тамна словеса.
Над шибљем у сплету лептирице то су
што пев-жицу оштре и цврчку и косу.

А Саздана, Драгна, Комненија, Стојна,
те Цојгана, Лаца и Кћерана, Зрна:
избијају оне кроз значења двојна,
што љуто се косе – и бела и црна.
Те честице, трепке, те чар-љубичице,
кад разведри тма се у Час распрснућа
и разреши Чвор се, тренутке у свице
преобразе оне! – Тај трен напрегнућа
учинио то је да с Небеског свитка
зрак расточи жито по Чашки небитка.

Напомене

У песми „Евлин“ пева се о Евлин Хаверфилд (1867–1920), шкотској баронеси из племићке породице Скарлет; надасве племенитој личности; сифражеткињи и уопште жестоком борцу за људска права. У току Првог светског рата (1915) она је дошла у Србију као чланица Болнице шкотских жена (Scottish Women's Hospitals) и била добровољна болничарка. При повлачењу српске војске с ретким пожртвовањем радила на евакуацији и збрињавању рањеника; затим напустила окупирану Србију и почела да организује помоћ њеној војсци. Одмах по ослобођењу дошла је у Бајину Башту, где је о свом трошку отворила и издржавала дом за ратну сирочад и болесну децу. С мештанима се толико сродила да су је из љубави звали *наша Евелина*. Ту је и умрла. Почива у порти бајинобаштанске Цркве Светог Илије, под стаменим надгробним спомеником. Одликована је Орденима Светог Саве и Белог орла. Дом здравља, парохијска кућа и једна улица у Бајиној Башти названи су њеним именом.

Женска имена у песми „Кад уклони застор најтамнија сенка“ представљају оне девојчице или сасвим младе девојке које је зла судбина, било

које врсте, спречила да остваре неки од својих изузетних дарова. Готово сва она (мада их већином има и у другим нашим поменичким рукописима) узета су из *Поменика манастира Раче*,² у који су рачански монаси уписивали имена преминулих и живих, углавном у периоду од 1616. до 1682. године. Чинили су то скупљајући парусију, често путујући тим послом и у крајеве са српским живљем знатно удаљене од своје богомоље.

(М. Т.)

² В. одељак „Индекс имена“ у *Поменику манастира Раче* (приредио Томислав Јовановић), Бајина Башта: Фондација рачанска баштина, 2005, стр. 1–36.